

JULIANE KOKOTT

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. december 15.¹

I – Bevezetés

1. A jelen ügy alkalmat ad harmadik államok olyan állampolgárai jogi helyzetének pontosítására a Közösségen belüli munkaerőpiacra való jutásuk tekintetében, akik uniós polgárok családtagjai.

3. Ezzel a háttérrel a luxembourgi Cour administrative² (a továbbiakban: kérdést előterjesztő bíróság) a közösségi szabályozás értelmezésére kéri a Bíróságot, és lényegében azt kívánja megtudni, hogy a harmadik állam érintett állampolgára mentesül-e a munkavállalási engedély megszerzésének kötelezettsége alól a munkavállalók szabad mozgásával összefüggő rendelkezések alapján.

II – Jogi háttér

2. Az ügyben harmadik állam olyan állampolgára érintett, aki luxemburgi állampolgárságú személy házastársa, és vele Belgiumban, a belga–luxemburgi határ közelében lakik. Mialatt felesége szakképzésben és szakmai gyakorlaton vett részt, ő maga Luxemburgban munkát kívánt vállalni, amelyhez azonban az ottani hatóságok megtagadták a munkavállalási engedély kiadását.

A – A közösségi szabályozás

4. Ezen ügy közösségi jogi kereteit a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK

1 – Eredeti nyelv: német.

2 – Közigazgatási Bíróság.

tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1612/68 rendelet)³ 11. cikke határozza meg, amely a következőképpen rendelkezik:

„Ha egy tagállam állampolgára foglalkoztatóként vagy önálló vállalkozóként tevékenységet folytat egy másik tagállam területén, házastársa és 21 év alatti vagy eltartott gyermekei jogosultak ugyanannak az államnak a területén foglalkoztatottként bármely tevékenységet vállalni, abban az esetben is, ha egyik tagállamnak sem állampolgárai.”

5. Az 1612/68 rendelet preambulumban ezenkívül a következőket olvashatjuk:

„mivel a szabad mozgás a munkavállalókat és családtagjaikat illető alapvető jog; mivel a munkaerő Közösségen belüli mozgása az egyik eszköz, amellyel biztosítják a munkavállalók élet- és munkakörülményeinek javítását és társadalmi előrelépésének lehetőségét, miközben elősegítik a tagállamok gazdasági igényeinek kielégését; mivel

meg kell erősíteni a tagállamok minden munkavállalójának azt a jogát, hogy a választása szerinti tevékenységet folytathassa a Közösségen belül” (harmadik preambulumbekzdés).

„mivel annak érdekében, hogy a szabad mozgáshoz való jog egy objektív mérce szerint szabadon és méltósággal legyen gyakorolható, kívánatos, hogy egyenlő bánásmódot biztosítsanak a jogszabályokban és a jogalkalmazásban egyaránt valamennyi ügy vonatkozásában a tevékenység foglalkoztatóként való folytatásával és a lakhatással összefüggésben, továbbá kiküszöböljék a munkavállalók szabad mozgásának akadályait, különösen amelyek a munkavállalónak azt a jogát érintik, hogy a családja csatlakozhasson hozzá, és a családnak a befogadó országba történő integrálódásra lehetősége legyen” (ötödik preambulumbekzdés).

6. Ezenkívül meg kell említeni a diákok tartózkodási jogáról szóló, 1993. október 29-i 93/96/EGK tanácsi irányelvet⁴ (a továbbiakban: diákokról szóló irányelv). Ezen irá-

3 – HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o. Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68 rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 158., 77. o., helyesbítés: HL L 229., 35. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o., a továbbiakban: 2004/38 irányelv) hatályon kívül helyezte az 1612/68 rendelet 11. cikkét, és annak helyébe lépett. Ez a módosítás mindenestre csak 2006. április 30-tól hatályos, és ebből következően az alapeljárás tényállása tekintetében nem bír jelentőséggel.

4 – HL L 317., 59. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 50. o. A 2004/38 irányelv hatályon kívül helyezte a 93/96 irányelvet, és annak helyébe lépett. Ez a módosítás mindenestre csak 2006. április 30-tól hatályos, és ezért az alapeljárás tényállása tekintetében nem bír jelentőséggel.

nyelv 2. cikke (2) bekezdésének második albekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Valamely tagállam területén tartózkodásra jogosult közösségi állampolgár házastársa és eltartott gyermekei jogosultak bármely munkavállalói jogviszonyba lépni vagy bármely önálló vállalkozói tevékenységet folytatni az adott tagállam egész területén, még akkor is, ha egyik tagállamnak sem állampolgárai.”

B – Nemzeti jog

7. A kérdést előterjesztő bíróság nem részletezi, hogy a luxemburgi jog mely előírásai alkalmazandók az alapeljárásra. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból azonban arra következtethetünk, hogy olyan személyeknek, mint H. Cikotic, akik nem rendelkeznek az Európai Gazdasági Közösség valamelyik tagállamának állampolgárságával, Luxemburgban munkavállalási engedélyre van szükségük, amely többek között munkaerőpiac-politikai okokból megtagadható.⁵

5 – Kiegészítőleg kitérünk az eljárási iratokból, hogy a jelen esetben a luxembourgi hatóságok különösen a nemzeti jog következő előírásait alkalmazták: a módosított 1972. március 28-i törvény 27. cikkét (loi modifiée du 28 mars 1972 concernant 1) l'entrée et le séjour des étrangers; 2) le contrôle médical des étrangers; 3) l'emploi de la main-d'œuvre étrangère) és a módosított 1972. május 12-i nagyhercegi rendelet 10. cikkét (règlement grand-ducal modifié du 12 mai 1972 déterminant les mesures applicables pour l'emploi des travailleurs étrangers sur le territoire luxembourgeois).

III – A tényállás és az alapeljárás

8. Cynthia Mattern luxemburgi állampolgár. Házasságot kötött Hajrudin Cikotic-csal, aki a kérdést előterjesztő bíróság adatai szerint „jugoszláv állampolgár”.

9. 2003 tavaszán a házaspár közösen élt Athus községben (Aubange), Belgiumban. Ott C. Mattern családsegítő és egészségügyi gondozói szakképzésben,⁶ valamint szakmai gyakorlaton⁷ vett részt. Az iratokból kitűnik, hogy C. Mattern 2003. június 30-án végbizonnyítványt⁸ kapott belgiumi szakiskolájában. 2003. július 15-től határozatlan időre szóló munkaszerződéssel rendelkezett Luxemburgban, egy Pétange-ban található céggel, habár tisztázatlan, hogy pontosan mikor kötötték ezt a munkaszerződést.

10. Szintén 2003 tavaszán igyekezett H. Cikotic Belgiumból kiindulva munkát

6 – „Formation d'auxiliaire familiale et sanitaire à l'enseignement secondaire professionnel.”

7 – Az iratokból kiderül, hogy segédápolói gyakorlatról volt szó a 2003 márciusa és júniusa közötti időszakban.

8 – „Certificat de qualification de sixième année de l'enseignement secondaire professionnel”, amelyet 2003. június 30-án állított ki ideiglenesen Aubange-ban (Athus) az Athénée Royal Athus.

találni Luxemburgban. 2003. március 18-án⁹ Luxemburgban egy ernsteri cég foglalkoztatási nyilatkozatot adott H. Cikoticnak, és egyúttal munkavállalási engedélyt kért a számára.¹⁰

ban, Belgiumban, C. Mattern azonban időközben magánalkalmazottként dolgozik Luxemburgban.¹²

11. 2003. június 14-i határozatával a luxemburgi munka- és foglalkoztatásügyi miniszter¹¹ azzal az indokkal utasította el a munkavállalási engedély kiadását H. Cikotic részére, hogy a luxemburgi foglalkoztatási hivatalnál elegendő számú, képzetlen állás-kereső van bejelentve, és a rendelkezésre álló munkahelyekre az Európai Gazdasági Térség szerződő államainak állampolgárai számára elsőbbséget kell biztosítani. Ezenkívül a munkaadó az érintett munkahelyet nem jelentette szabad állásként, és azt 2003. március 17-től jogellenesen töltötte be (H. Cikoticcsal).

12. Az elutasító döntés ellen a Mattern–Cikotic házaspár a közigazgatási utat vette igénybe, ahol különösen közösségi jogi rendelkezések megsértésére hivatkoztak. Jelenleg a jogvita másodfokon még függőben van a Cour administrative előtt.

13. Amennyire ismert, C. Mattern és H. Cikotic továbbra is együtt élnek Athus-

IV – Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

14. 2005. február 11-én a luxembourgi Cour administrative felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„A munkavállalók szabad mozgására vonatkozó közösségi szabályok alkalmazhatók-e a harmadik állam állampolgárának helyzetére, aki olyan közösségi állampolgár házastársa, aki a sajátjától eltérő tagállamban vett részt szakképzésben és szakmai gyakorlaton; valamint hogy a nem közösségi állampolgár házastárs erre tekintettel mentesülhet-e a munkavállalási engedély megszerzésének kötelezettsége alól azon szabályok alapján, amelyek a közösségi állampolgárok és azoknak harmadik állam állampolgárságával rendelkező családtagjai számára a munkavállalók szabad mozgását biztosítják?”

9 – Érkezési dátum a luxembourgi foglalkoztatási hivatalnál („Administration de l’Emploi”).

10 – „Déclaration d’Engagement tenant lieu de demande en obtention du permis de travail”.

11 – Ministre du Travail et de l’Emploi.

12 – Lásd ehhez az alapeljárásban mindkét fokon a felperes által benyújtott iratokban található nem vitatott adatokat.

15. A Bíróság előtt a német kormány, az Egyesült Királyság Kormánya és a Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket.

17. A különleges jogokat leszámítva, amelyek például társulási megállapodásokból származhatnak,¹³ a jelenlegi jogi helyzet szerint harmadik állam állampolgárát *a közösségi jog alapján* nem illeti meg a valamely tagállam munkaerőpiacára jutáshoz való saját jog.¹⁴

V – Álláspont

16. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésében a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy harmadik állam állampolgárának megtiltható-e kereső tevékenység megkezdése vagy folytatása valamely tagállamban, ha a következő körülmények adóttak:

- A harmadik állam állampolgára ezen tagállam állampolgárának házastársa.
- Házastársa egy másik tagállamban szakképzésben és szakmai gyakorlaton vesz részt.
- A házastársak – együtt – ez utóbbi tagállamban laknak.

18. Mindenesetre megillegtheti foglalkoztatottként a tevékenység megkezdésére vagy folytatására vonatkozó *származékos jog* valamely tagállamban, ha házastársa vagy gyermeke egy ott tevékenységet folytató migráns munkavállalónak (a 1612/68 rendelet 11. cikke). Ugyanez érvényes az olyan uniós állampolgár házastársára vagy gyermekére, aki szabad mozgáshoz való jogának gyakorlásakor diákként ebben a tagállamban lakik (a 93/96 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének második albekezdése).¹⁵

13 – Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás (HL 1994. L 1., 3. o.) 28. cikkével például a munkavállalók szabad mozgásának az EGT területére való teljes kiterjesztése történt meg; az egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról létrejött kétoldalú megállapodás (HL 2002. L 114., 6. o.) alkalmazandó a svájci állampolgárokról. Kevésbé széles körű például az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közötti társulás létrehozásáról szóló megállapodás (HL 1964. 217., 3685. o.; magyar nyelvű kiadás 11. fejezet, 11. kötet, 10. o.), valamint a társulás fejlesztéséről szóló, 1980. szeptember 19-i 1/80 társulási tanácsi határozatban előírt végrehajtási rendelkezések (lásd a társulási megállapodás 12. cikkét és az 1/80 határozat 6. cikkét).

14 – Az e területen való újabb fejleményekhez lásd például a harmadik állam állampolgárának foglalkoztatottként vagy önálló vállalkozóként tevékenység kifejtése céljából történő beutazási és tartózkodási feltételeiről szóló tanácsi irányelvre vonatkozó bizottsági javaslatot, COM(2001) 386 végleges (HL 2001. C 332 E., 248. o.); a jövőre vonatkozóan lásd a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról szóló, 2003. november 25-i tanácsi irányelvet (HL 2004. L 16., 44. o.; magyar nyelvű kiadás 19. fejezet, 6. kötet, 272. o.) és különösen annak 11. és 14. cikkét.

15 – 2006. április 30-én lép hatályba a 2004/38 irányelv 23. cikke alapján az uniós polgárok családtagjaira vonatkozó horizontális jellegű szabályozás. Ez váltja majd fel az 1612/68 rendelet 11. cikkét, valamint a 93/96 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének második albekezdését.

19. Ezen rendelkezések vizsgálatakor nem fogok részletesebben kitérni a beutazási és tartózkodási jog problémáira vagy a közösségi rendelkezésekkel való esetleges visszaélésekre. A rendelkezésünkre álló információk alapján ugyanis nincsenek arra vonatkozó adatok, hogy H. Cikotic jogellenesen tartózkodna a Közösségek területén, vagy arra, hogy színlelt házasságról lenne szó, vagy hogy csak a látszat kedvéért lenne a Cikotic–Mattern házaspár lakóhelye Belgiumban.

A – Foglalkoztatottként tevékenység megkezdésére vagy folytatására vonatkozó származékos jog az 1612/68 rendelet 11. cikke alapján

20. A munkaerőpiacra jutásra vonatkozó származékos jog H. Cikotic számára először is az 1612/68 rendelet 11. cikkéből következhet, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban kifejezetten utal. H. Cikotic hivatkozhat erre a rendelkezésre, amennyiben annak személyi és területi hatálya alá tartozik.

1. Személyi hatály: a munkavállaló házastársa

21. Az 1612/68 rendelet 11. cikkének személyi hatálya vonatkozik H. Cikoticra, ha

luxemburgi házastársa, C. Mattern, aki Belgiumban szakmai gyakorlaton vesz részt, e rendelkezés értelmében munkavállalónak minősül.

22. A munkavállaló EK 39. cikk és 1612/68 rendelet értelmében vett fogalma a közösségi szabályozás olyan fogalma, amely az állandó ítélkezési gyakorlat szerint nem megszorítóan értelmezendő.¹⁶

23. A munkaviszony jellemzője az a körülmény, hogy valaki meghatározott ideig, más javára és irányítása alatt díjazás ellenében szolgáltatást nyújt.¹⁷

24. A közösségi szabályozás értelmében vett munkavállalói minőség tekintetében lényeg-

16 – A C-138/02. sz. Collins-ügyben 2004. március 23-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-2703. o.) 26. pontja; a C-456/02. sz. Trojani-ügyben 2004. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-7573. o.) 15. pontja és a C-109/04. sz. Kranemann-ügyben 2005. március 17-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-2421. o.) 12. pontja. Lásd ezenkívül a 75/63. sz. Unger-ügyben 1964. március 19-én hozott ítélet (EBHT 1964., 381. o.) 396. és azt követő pontjait; az 53/81. sz., Levin-ügyben 1982. március 23-án hozott ítélet (EBHT 1982., 1035. o.) 11. és 13. pontját; a 66/85. sz. Lawrie-Blum-ügyben 1986. július 3-án hozott ítélet (EBHT 1986., 2121. o.) 16. pontját; a 344/87. sz. Bettray-ügyben 1989. május 31-én hozott ítélet (EBHT 1989., 1621. o.) 11. pontját; a C-3/90. sz. Bernini-ügyben 1992. február 26-án hozott ítélet (EBHT 1992., I-1071. o.) 14. pontját; a C-337/97. sz. Meeusen-ügyben 1999. június 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-3289. o.) 13. pontját és a C-188/00. sz. Kurz-ügyben 2002. november 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-10691. o.) 32. pontját.

17 – A fenti 16. lábjegyzetben hivatkozott Lawrie-Blum-ügyben hozott ítélet 17. pontja; Bettray-ügyben hozott ítélet 12. pontja; Bernini-ügyben hozott ítélet 14. pontja; Meeusen-ügyben hozott ítélet 13. pontja; Kurz-ügyben hozott ítélet 32. pontja; Collins-ügyben hozott ítélet 26. pontja; Trojani-ügyben hozott ítélet 15. pontja és Kranemann-ügyben hozott ítélet 12. pontja.

telen, hogy a foglalkoztatási jogviszony a nemzeti jog alapján *sui generis* jogviszony-e, hogy milyen magas az érintett termelékenysége, hogy honnan származnak a juttatás anyagi eszközei, vagy hogy a juttatás mértéke mérsékelt.¹⁸ Munkavállalónak kell tekinteni ezzel szemben mindenkit, aki valódi és tényleges munkát végez, az olyan korlátozott tevékenységek kivételével, amelyek kizárólag csekély jelentőségűek és járulékos jellegűek.¹⁹

25. Ennek megfelelően olyan személy is munkavállalónak tekintendő, aki szakképzés keretén belül gyakorlaton vesz részt, ha a gyakorlatot tényleges és valós, foglalkoztatóként történő tevékenység feltételei szerint végzik.²⁰

26. A rendelkezésre álló információk alapján nem ítéltethető meg véglegesen, hogy C. Mattern megfelel-e ezeknek a feltételeknek. A Bíróság az EK 234. cikk alapján egyébként sem lenne jogosult az alapeljárás tényállásában való döntésre, vagy arra, hogy az általa értelmezett közösségi rendelkezése-

ket a nemzeti intézkedésekre vagy helyzetekre alkalmazza.²¹ Ezzel szemben a kérdést előterjesztő bíróság feladata az ide vonatkozó szükséges megállapítások megtétele.

27. Mivel a szakképzés keretén belül végzett gyakorlat elsősorban arra szolgál, hogy szakmai képességek fejlődjenek ki, a kérdést előterjesztő bíróság azon kérdés megítélésénél, hogy tényleges és valós tevékenységről van-e szó, jogosult többek között annak vizsgálatára, hogy az adott körülmények között az érintett elegendő órát teljesített-e ahhoz, hogy alaposan megismerkedjen a munkával.²²

28. Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy C. Mattern a szakmai gyakorlatáért kapott-e – akár csekély összegű – díjazást. Csak ebben az esetben tekinthető munkavállalónak.

18 – A fenti 16. lábjegyzetben hivatkozott Levin-ügyben hozott ítélet 16. pontja; Lawrie-Blum-ügyben hozott ítélet 20. és 21. pontja; Bettray-ügyben hozott ítélet 15. és 16. pontja; Kurz-ügyben hozott ítélet 32. pontja; Trojani-ügyben hozott ítélet 16. pontja és Kranemann-ügyben hozott ítélet 17. pontja.

19 – A fenti 16. lábjegyzetben hivatkozott Bettray-ügyben hozott ítélet 13. pontja; Bernini-ügyben hozott ítélet 14. pontja; Meeusen-ügyben hozott ítélet 13. pontja; Collins-ügyben hozott ítélet 26. pontja; Trojani-ügyben hozott ítélet 15. pontja és Kranemann-ügyben hozott ítélet 12. pontja.

20 – A fenti 16. lábjegyzetben hivatkozott Bernini-ügyben hozott ítélet 15. pontja, hasonlóképpen a Lawrie-Blum-ügyben hozott ítélet 19–21. pontja és Kranemann-ügyben hozott ítélet 13. pontja.

29. A kérdést előterjesztő bíróság meghozandó megállapításaitól függ tehát végül is az, hogy H. Cikotic – C. Mattern házastársa-

21 – Állandó ítélkezési gyakorlat; lásd nemrégiben a C-211/03., C-299/03. és C-316/03–C-318/03. sz., H.L.H. Warenvertriebs GmbH egyesített ügyekben 2005. június 9-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-5141. o.) 96. pontját.

22 – A fenti 16. lábjegyzetben hivatkozott Bernini-ügyben hozott ítélet 16. pontja.

ként – az 1612/68 rendelet 11. cikkének személyi hatálya alá tartozik-e.

C. Mattern az irányadó időszakban, 2003 tavaszán²⁵ ott vett részt szakképzésben, valamint szakmai gyakorlaton, H. Cikotic azonban ezzel egy időben nem *ugyanabban*, hanem egy *másik* tagállamban – Luxemburgban – kívánt a munkaerőpiacra jutni.

2. Területi hatály: a kereső tevékenység helye

32. Az ilyen tényállásra nem vonatkozik az 1612/68 rendelet 11. cikke, hiszen a szöveg azt követeli meg, hogy a Közösségből származó munkavállaló és az ő harmadik állambeli házastársa kereső tevékenységének helyszíne *ugyanabban a tagállamban* legyen („ugyanannak a tagállamnak” a területén). Ugyanerre hivatkoznak – helyesen – az eljárás során észrevételt előterjesztő kormányok, valamint a Bizottság is.

30. Az 1612/68 rendelet 11. cikkének területi hatálya alá akkor tartozik H. Cikotic, ha házastársa, C. Mattern „valamely tagállam területén”²³ munkát végez,²⁴ és ő maga „ugyanennek a tagállamnak” a területén kíván valamilyen munkát vállalni.

33. A munka vállalásának vagy végzésének joga az 1612/68 rendelet 11. cikke alapján a migráns munkavállalók családtagjai számára nem biztosít saját szabad mozgáshoz való jogot. Akárcsak az 1612/68 rendelet 10–12. cikkében foglalt egyéb rendelkezések, ez inkább *azon migráns munkavállalóra* vonatkozik, akinek családjához házastársként vagy tartásra jogosult gyermekként harmadik állam állampolgára tartozik. Az említett jogszabályok olyan szabálycsoport részei, amellyel meg kívánták szüntetni a *migráns munkavállaló* szabad mozgása előtt álló akadályokat, különös tekintettel azon jogára, hogy egyesítse családját, valamint családjá-

31. A jelen esetben kitűnik, hogy a Cikotic–Mattern házaspár Belgiumban lakik, és

23 – Így szól a rendelkezés francia, olasz, portugál és holland nyelvi változata. Ezzel szemben például az 1612/68 rendelet 11. cikkének dán, angol, finn, svéd és spanyol változataiban *másik* tagállam területén folytatott tevékenységről van szó.

24 – Az önálló vállalkozói tevékenység folytatására vonatkozó alternatíva, amelyet ugyancsak említ az 1612/68 rendelet 11. cikke, ebben az ügyben nem játszik szerepet.

25 – Emlékeztetünk arra, hogy H. Cikotic 2003 tavaszán Belgiumból kiindulva Luxemburgban keresett munkát, és egy luxembourgi cég 2003. március 18-án az ottani hatóságoknál kért számára munkavállalási engedélyt. A luxembourgi munka- és foglalkoztatásügyi miniszter elutasító válasza 2003. július 14-én kelt.

nak a fogadó országban való integrációjának feltételeire vonatkozóan.²⁶

34. Ebben az értelemben az 1612/68 rendelet 11. cikkének kizárólagos célja, hogy a *migráns munkavállalók* EK 39. cikk szerinti szabad mozgása megvalósuljon, és ezalatt mind az ő, mind családtagjainak a családi élethez való joga védelemben részesüljön, amint ez nem utolsósorban az EJEE²⁷ 8. cikkében és az Európai Unió Alapjogi Chartájának²⁸ 7. cikkében is kifejezésre jut. Ezen háttér alapján kell értelmezni az 1612/68 rendelet harmadik preambulumbekezdését, amikor a szabad mozgáshoz való jogot a „munkavállalókat és családtagjaikat

megillető alapvető jogként” jelöli meg. Az életfeltételek javítása, valamint a társadalmi előrelépés, amelyekről ugyanebben a preambulumbekezdésben van szó, gyakran szintén jobban elérhető, ha a migráns munkavállaló mellett annak házastársa is hozzájárul a helyszínen keresetével a család eltartásához.

35. Ezen integrációs célt tekintve a migráns munkavállalók családtagjainak valamely tevékenység foglalkoztatottként történő folytatásához való joga nem érvényesül a teljes Közösségben, hanem arra a tagállamra korlátozódik, amelyikben a migráns munkavállaló éppen dolgozik.

36. Kétségtelen, hogy nem valósítható meg mindig az ideális eset, amelyben mind a migráns munkavállaló, mind családtagjai ugyanazon a helyen találnak lakást, munkát és képzést. Annak érdekében, hogy integrációjukat a fogadó államban mégis a lehető legjobban biztosítsák, adott esetben szükséges lehet, hogy a migráns munkavállaló családtagjai a közös lakhely közelében keresnek megfelelő állást.

37. Ez a szükséglet az 1612/68 rendelet 11. cikkének szövegében jut kifejezésre: a migráns munkavállaló házastársa és gyermekei jogosultak a fogadó állam „egész területén” foglalkoztatottként tevékenységet

26 – Az 1612/68 rendelet ötödik preambulumbekezdése. A családi életnek a személyek szabad mozgásra vonatkozó rendelkezések keretében való értelmezésére vonatkozóan lásd továbbá a C-308/89. sz. Di Leo-ügyben 1990. november 13-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-4185. o.) 13. pontját; a C-356/98. sz. Kaba-ügyben 2000. április 11-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-2623. o.) 20. pontját; a C-60/00. sz. Carpenter-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6279. o.) 38., 39. és 42. pontját; a C-459/99. sz. MRAX-ügyben 2002. július 25-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6591. o.) 53. pontját és a C-157/03. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. április 14-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-2911. o.) 26. pontját.

27 – Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény.

28 – HL 2000. C 364., 1. o. Az Alapjogi Charta ugyan még nem fejt ki az elsődleges joggal összehasonlítható joghatásokat, jogi hivatkozási forrásként azonban felvilágosítást nyújt a közösségi jog által biztosított alapvető jogokról. Lásd ehhez a C-540/03. sz., Parlament kontra Tanács ügyre vonatkozó 2005. szeptember 8-i indítványom (a Bíróság előtt folyamatban lévő ügy) 108. pontját és a C-387/02., C-391/02. és C-403/02. sz., Berlusconi és társai egyesített ügyekben 2004. október 14-én ismertetett indítványom (2006. május 3-án hozott ítélet, EBHT 2005., I-3565. o.) 83. pontját; lásd ugyanebben az értelemben Poiareș Maduro főtanácsnok C-181/03. P. sz. Nardone kontra Bizottság ügyre vonatkozó 2004. június 29-i indítványának (2005. január 13-án hozott ítélet, EBHT 2005., I-199. o.) 51. pontját, Mischo főtanácsnok C-20/00. és C-64/00. sz., Booker Aquaculture and Hydro Seafood egyesített ügyekre vonatkozó 2001. szeptember 20-i indítványának (2003. július 10-én hozott ítélet, EBHT 2003., I-7411. o.) 126. pontját, Tizzano főtanácsnok C-173/99. sz., BECTU-ügyre vonatkozó 2001. február 8-i indítványának (2001. június 26-án hozott ítélet, EBHT 2001., I-4881. o.) 28. pontját, valamint Léger főtanácsnok C-353/99.P. sz., Tanács kontra Hautala ügyre vonatkozó 2001. július 10-i indítványának (2001. december 6-án hozott ítélet, EBHT 2001., I-9565. o.) 82. és 83. pontját; visszafogottabban Alber főtanácsnok C-63/01. sz., Evans-ügyre vonatkozó 2002. október 24-i indítványának (2003. december 4-én hozott ítélet, EBHT 2003., I-14447. o.) 80. pontját.

folytatni, azaz a közös lakhelytől, illetőleg a migráns munkavállaló munkavégzésének helyétől eltérő helyeken is.

burgi Nagyhercegségben tudna dolgozni, ahelyett hogy távoli belga városokba kellene ingáznia, például Brüsszelbe vagy Namurbe.

38. Határ közeli területeken ugyanakkor gyakran ésszerűbb lehet szomszédos tagállamokban keresni megfelelő állást, mint a fogadó állam „egész területén”. Így például Salzburgból nehezebb Bécstre összpontosítani, mint a közvetlenül határos Felső-Bajorországra (Németország), és Thionville-ből (Franciaország) Luxembourgba lényegesen kisebb a távolság, mint Párizsba vagy Marseille-be. Különösen a Belgium, Luxemburg, Franciaország és Németország közötti határ régióban gyakori a *határ menti ingázók*²⁹ jelensége. A belga Athus község is, ahol együtt él H. Cikotic és C. Mattern, a luxemburgi határ közvetlen közelében fekszik. Onnan csak körülbelül 47 km-re van H. Cikotic esetleges munkaadójának székhelye a luxemburgi Ernster-ben.³⁰ Minden bizonnyal előnyös lenne a Mattern–Cikotic házaspár belgiumi integrációja és családi élete szempontjából, ha H. Cikotic a Luxem-

39. A közösségi szabályozás jelenlegi állása szerint ilyen *Közösségen belüli határokon átívelő* munkalehetőséget azonban az 1612/68 rendelet 11. cikke a harmadik állambeli családtagokra vonatkozóan nem tesz lehetővé. Ugyanakkor a közösségi jogalkotó a munkavégzés lehetőségét az érintett személyi körre vonatkozóan nem korlátozta szigorúan a migráns munkavállaló kereső tevékenységének helyére, hanem az integráció elősegítése és a megfelelő munkahelyekre vonatkozó esélyek növelése érdekében kiterjesztette az érintett fogadó tagállam egész területére. Mindezidáig azonban nyilvánvalóan nem döntött úgy, hogy a családtagok valamely tevékenység foglalkoztatottként történő folytatásához való jogát kiterjeszti az érintett fogadó tagállam határain túlra, legyen szó akár csak a határ menti területről, a migráns munkavállaló családi lakóhelyének közelében.

40. Ezért a közösségi szabályozás mai állása szerint:

29 – A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK európai parlamenti és a tanácsi rendelet (HL L 166., 1. o., helyesbítés: HL L 200., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet 5. kötet 72. o.) 1. cikkének f) pontjában a *határ menti munkavállalók* következő definíciója található: „a tagállamban munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként tevékenységet végző személy, akinek a lakóhelye egy másik tagállamban található, ahová rendszerint naponta vagy hetente legalább egyszer visszatér”; ugyanezt az értelmezést adja a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71 tanácsi rendelet 1. cikkének b) pontja (HL L 149., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet 1. kötet 35. o.).

30 – Ezt a szakaszt gépkocsival körülbelül 36 perc alatt lehet megtenni, melynek 21 perces része (35 km) gyorsforgalmi út (a www.viamichelin.de és www.map24.de információi szerint, utójára mindkettőt 2005. november 9-én néztem meg).

Az 1612/68 rendelet 11. cikke nem biztosítja harmadik állam állampolgára számára az ahhoz való jogot, hogy foglalkoztatottként más tagállamban vállaljon munkát, mint ahol házastársa tagállami állampolgárként szabad mozgáshoz való jogát gyakorolva foglalkoztatottként tevékenységet folytat.

3. A munkavállalási engedély megtagadását követően a körülmények időközben való megváltozása az egyedi esetben

tagállamnak” a területén bármely tevékenység vállalása).

41. Amennyiben az alkalmazandó nemzeti eljárásjog a kérdést előterjesztő bíróság számára lehetővé teszi a luxemburgi munka- és foglalkoztatásügyi miniszter elutasító válaszát *követően*, azaz 2003. július 14. után felmerült változások figyelembevételét,³¹ akkor kiegészítésképpen a következőkre kell utalni:

42. Amint az az iratokból kitűnik, C. Mattern a 2003. július 15-ét követő időszakban határozatlan időre szóló munkaszerződés birtokában volt egy céggel a Luxemburgi Nagyhercegségben található Petange-ból, és azóta magánalkalmazottként tevékenykedik.

43. Jelenleg H. Cikotic *ugyanabban a tagállamban* kíván a munkaerőpiacra jutni, amelyben felesége foglalkoztatottként tevékenységet folytat, és így már az 1612/68 rendelet 11. cikkének területi hatálya alá tartozik (foglalkoztatottként „ugyanannak a

44. E tekintetben nem számít, hogy ez a tagállam C. Mattern származási országa is.

45. Ugyanakkor általánosan elismert, hogy a közösségi jog rendelkezései nem alkalmazandók valamely tagállam tisztán belső helyzeteire.³² Ha azonban a konkrét ügyben közösségi jogi vonatkozás áll fenn, különösen, mert valaki szabad mozgáshoz való jogával kíván élni, a közösségi szabályozás azon tagállammal szemben is alkalmazásra kerül, amelynek állampolgárságával rendelkezik az érintett személy.³³ Ezt az az elgondolás alapozza meg, hogy tagállami állampolgárok számára kevésbé lenne vonzó élni szabad mozgáshoz való jogukkal, ha ennek következtében saját származási országával szemben nem hivatkozhatnak ugyanúgy a közösségi szabályozásra, mint más tagállamok állampolgárai.

46. Ha tehát a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy C. Mattern

31 – Ebben az értelemben a C-19/92. sz. Kraus-ügyben 1993. március 31-én hozott ítéletre (EBHT 1993., I-1663) való hivatkozás az előzetes döntéshozatalra utaló határozat utolsó előtti bekezdésében – amelyben C. Mattern szakmai előrehaladására utalnak „saját országában” – úgy értelmezhető, mint a luxemburgi munkaerőpiacra való esetleges visszatérésére való utalás.

32 – A 35/82. és 36/82. sz., Morson és Jhanjan egyesített ügyekben 1982. október 27-én hozott ítélet (EBHT 1982., 3723. o.) 16. és 17. pontja; a C-297/88. és C-197/89. sz., Dzodzi egyesített ügyekben 1990. október 18-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-3763. o.) 23. és 24. pontja és a C-64/96. és C-65/96. sz., Uecker és Jacquet egyesített ügyekben 1997. június 5-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-3171. o.) 16. és 21. pontja.

33 – A fenti 31. lábjegyzetben hivatkozott Kraus-ügyben hozott ítélet 15. és 16. pontja; a C-224/98. sz. D'Hoop-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6191. o.) 30. pontja és a C-224/02. sz. Pusa-ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-5763. o.) és különösen annak 17. pontja.

megfelel a migráns munkavállaló feltételeinek,³⁴ akkor helyzete azonos az olyan személy helyzetével, aki szabad mozgáshoz való jogával élt az EK 39. cikk alapján, és így a közösségi szabályozás hatálya alá esik.

zási és tartózkodási jogot,³⁷ hanem a munkához való jogot is biztosítani abban a tagállamban, ahol a migráns munkavállaló éppen dolgozik. A migráns munkavállaló származási országa munkaerőpiacára való visszatérése esetén családtagjait meg kell illetnie az 1612/68 rendelet 11. cikke szerinti munkavállaláshoz való jognak.

47. Az 1612/68 rendelet 10–12. cikkében előírtak értelmében ugyanez a megfontolás alkalmazható a migráns munkavállalók családtagjainak származékos jogaira.³⁵ Amint azt már kifejtettem,³⁶ ezen származékos jogok végül is a migráns munkavállalók mobilitásának elősegítését és a családi életük védelmét szolgálják.

49. Az a tény, hogy a Mattern–Cikotic házaspár az esetleges közös luxemburgi kereső tevékenység ellenére továbbra is megtarthatja belgiumi lakhelyét, C. Mattern számára a szabad mozgáshoz való jogából következik, amelyet ő – mint uniós polgár – az EK 18. cikk alapján élvez;³⁸ H. Cikotic számára pedig származékos tartózkodási jog következik a 90/364 irányelv 1. cikkének (1) és (2) bekezdése együtt értelmezett rendelkezései alapján.

48. A migráns munkavállalók mobilitásának lehető legjobb biztosítása – ideértve esetleges visszatérését származási országa munkaerőpiacára –, valamint különösen családi élete fenntartásának lehetővé tétele érdekében szükséges a migráns munkavállaló házastársa és gyermekei számára nem csupán a beuta-

50. Összefoglalva tehát:

Ha a munkavállaló szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása után abba a tagállamba

34 – Lásd ebben a tekintetben a jelen indítvány 22–28. pontját.

35 – E tekintetben a Bíróság már megállapította, hogy jogos a közösségi jogra történő hivatkozás egy harmadik állam állampolgárának beutazási és tartózkodási jogára vonatkozóan, ha a harmadik állam ezen állampolgára saját tagállamába visszatérő uniós polgár házastársa: lásd a C-370/90. sz. Singh-ügyben 1992. július 7-én hozott ítélet (EBHT 1992., I-4265. o.) 19–23. pontját és a C-109/01. sz., Akrich-ügyben 2003. szeptember 23-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-9607. o.) 54. pontját.

36 – A jelen indítvány 33. és azt követő pontjai.

37 – A fenti 35. lábjegyzetben hivatkozott Singh-ügyben hozott ítélet 19–23. pontja és Akrich-ügyben hozott ítélet 54. pontja.

38 – Ezen tartózkodási jog korlátai a tartózkodási jogról szóló, 1990. június 28-i 90/364/EGK irányelv (HL L 180., 26. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet 1. kötet 3. o., a továbbiakban: 90/364 irányelv) 1. cikkéből következhetnek. A 2004/38 irányelv hatályon kívül helyezte ezt az irányelvet, és annak helyébe lépett; a módosítás mindenesetre csak 2006. április 30-tól hatályos, és ebből következően nem releváns az alapeljárás tényállása tekintetében.

tér vissza, amelynek állampolgára, akkor harmadik államból származó házastársának az 1612/68 rendelet 11. cikke alapján joga van arra, hogy ezen tagállam egész területén foglalkoztatottként bármely tevékenységet vállaljon.

B – Foglalkoztatottként valamely tevékenység megkezdéséhez és folytatásához való származékos jog a 93/96 irányelv 2. cikkének (2) bekezdése alapján

51. Amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy C. Mattern Belgiumban végzett szakmai gyakorlata nem felelt meg a tényleges és valós tevékenység követelményeinek, hanem sokkal inkább kizárólag csekély jelentőségű és járulékos jellegű volt, akkor nem lehet őt munkavállalónak tekinteni. Ugyanez érvényes, ha C. Mattern szakmai gyakorláért nem kapott – akármilyen csekély összegű – díjazást sem.³⁹

52. Ez azonban egyáltalán nem azt jelenti, hogy a Mattern–Cikotic házaspár a jelen ügyben nem esik a közösségi szabályozás hatálya alá. Figyelembe kellene venni

a diákokról szóló irányelvet, amelyre a következőkben röviden kitérek.

53. Attól eltérően, amit a címe sugall, a diákokról szóló irányelv semmiképpen sem csak olyan személyekre vonatkozik, akik felsőfokú egyetemi vagy főiskolai tanulmányokat folytatnak. Sokkal inkább akkor alkalmazzák, ha valamely tagállam állampolgára másik, származási országától eltérő tagállamban tartózkodik, és ott beiratkozott valamely elismert oktatási intézménybe, azzal az elsődleges céllal, hogy ott szakképzésben vegyen részt (a 93/96 irányelv 1. cikkének utolsó bekezdése). Így a diákokról szóló irányelv átfogja az olyan szakképzéseket, mint amilyen C. Mattern képzése Belgiumban. Ez egyébként megfelel a diákokról szóló irányelv azon céljának is, hogy általánosságban biztosítsa a jogot a más tagállamokbeli szakképzéshez való hozzáféréshez.⁴⁰

54. A diákokról szóló irányelv 2. cikke (2) bekezdésének második albekezdéséből adódik, hogy H. Cikotic, mint uniós polgár házastársa, aki szakképzés céljából jogszerűen⁴¹ tartózkodik az egyik tagállamban, ezen tagállam egész területén foglalkozta-

40 – A 93/96 irányelv harmadik és negyedik preambulumbekzdése, valamint az 1. cikkének első albekezdése.

41 – A tartózkodás megtagadható egy diáktól és annak családtagjaitól a 93/96 irányelv 1. cikke alapján, ha a diák nem tudja bizonyítani, hogy kielégítő anyagi fedezettel rendelkezik ahhoz, hogy ő és családja ne váljanak teherre a fogadó tagállam szociális támogatási rendszere számára tartózkodási idejük alatt.

39 – Lásd a jelen indítvány 23. és 28. pontját.

totként bármely tevékenységet folytathat függetlenül attól, hogy ő maga uniós állampolgár-e.

esetben nem tisztán belső helyzetről van szó. A szabad mozgáshoz való jog bevezetése óta (EK 18. cikk, (1) bekezdés) az uniós polgár már lakóhelyének külföldre helyezésével közösségi szabályozás által biztosított joggal él.⁴³

55. Ezen rendelkezés területi hatálya fedi az 1612/68 rendelet 11. cikkét („ugyanannak az államnak a területén”). A diákokról szóló irányelv ezenkívül a diákok családtagjainak jogállását illetően hasonló érvekre támaszkodik, mint az 1612/68 rendelet, és hasonló célokat követ. Különösen ezen irányelv ötödik preambulumbekkezdése szerint egy diák tartózkodási joga ténylegesen csak akkor gyakorolható, ha az családtagjait is megilleti. A családi élet elősegítése és a család integrációja a fogadó államban a diákokról szóló irányelv keretei között is lényeges. Ezen az alapon a korábban az 1612/68 rendeletre vonatkozóan mondottak kiterjeszthetők a diákokról szóló irányelvre is.⁴²

57. C. Mattern ezenfelül diákként szakképzése céljából másik tagállamba költözött. Az ilyen külföldi tartózkodás nem utolsósorban a diák későbbi, saját országában való szakmai előbbre jutását is elősegítheti.⁴⁴ A származási tagállamba való visszatéréskor a diák ott például további szakképzésben vehet részt, vagy akár azonnal elkezdhet kereső tevékenységet folytatni. Szükséges tehát, hogy a diákokról szóló irányelvből levezethető, C. Mattern és házastársát megillető jogokra ezért a származási országgal, Luxemburggal szemben is lehessen hivatkozni.⁴⁵

56. Tekintettel arra a tényre, hogy C. Mattern külföldre költözött, a jelen

43 – Lásd ebben az értelemben a fenti 33. lábjegyzetben hivatkozott D’Hoop-ügyben hozott ítéletnek különösen a 8. és 29. pontját és a Pusa-ügyben hozott ítéletnek különösen a 12., 17. és 21. pontját, valamint a C-403/03. sz., Schempp-ügyben 2005. július 12-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-6421. o.) 40. és azt követő pontjait. Eltérő a C-112/91. sz. Werner-ügyben 1993. január 26-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-429. o.) 16. és 17. pontja, amelynek összefüggésében az uniós polgár szabad mozgáshoz való joga, továbbá a 90/364 és 93/96 irányelv azonban még nem volt alkalmazható; lásd ehhez Léger főtanácsnok C-152/03. sz. Ritter-Coulais-ügyre vonatkozó 2005. március 1-ji indítványának (a Bíróság előtt folyamatban lévő ügy) 51–62. pontját.

44 – Ugyanebben az értelemben lásd a fenti 33. lábjegyzetben hivatkozott Kraus-ügyben hozott ítélet 8. és azt követő pontjait, egy külföldön szerzett akadémiai fokozatra vonatkozóan.

45 – Lásd ehhez részletesebben a jelen indítvány 44–48. pontját.

42 – A jelen indítvány 30–39. pontja.

VI – Véglövetkeztetések

58. A fenti megállapításokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a luxembourgi Cour administrative-nak a következőképpen válaszoljon:

- „1) A munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet nem biztosítja harmadik állam állampolgára számára az ahhoz való jogot, hogy foglalkoztatottként más tagállamban vállaljon munkát, mint ahol házastársa tagállami állampolgárként szabad mozgáshoz való jogát gyakorolva foglalkoztatottként tevékenységet folytat.
- 2) Amennyiben a munkavállaló szabad mozgáshoz való jogának gyakorlását követően visszatér abba a tagállamba, amelynek állampolgára, akkor harmadik államból származó házastársa az 1612/68 rendelet 11. cikke alapján ugyanezen tagállam egész területén foglalkoztatottként bármely tevékenységet folytathat.”